

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

**Випуск 11
Том 1**

Засновано у 2015 році

Рівне – 2020

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 11. Том 1/ упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол. : Н. М. Коляда, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2020. – 225с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Коляда Наталя Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, проректор з інноваційних досліджень та європейської інтеграції, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри біології та здоров'я людини Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАІН України, головний науковий співробітник ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор хабілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Савчук Б. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітніх технологій ім. Б. Ступарика Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»;

Яшук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Петренко О. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри української та іноземної лінгвістики, проректор з науково-педагогічної роботи Луцького національного технічного університету;

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Побірченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк (Падалка) О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Zdzislaw SirojC (Здзіслав Сіройц), доктор габлітований соціальних наук в галузі педагогіка, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Jolanta Skubisz (Йоланта Скубіш), доктор соціальних наук в галузі педагогіки, викладач кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща).

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. Збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних **Index Copernicus International**: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: **проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ.**

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 28 травня 2020 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2020

ЗМІСТ

Сухомлинська О. Василь Сухомлинський крізь призму часу: деякі зауваги до розгляду ідей.....	6
Петренко О. Активні й інтерактивні методи полікультурного виховання учнів різних вікових груп.....	17
Багрій М., Білавич Г. Наукова, освітня, публіцистична діяльність українських письменників – членів НТШ у Львові (кінець XIX – початок XX ст.).....	25
Лісова С. Узагальнення та систематизація педагогічних знань у процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій.....	36
Потапчук Т. Професійна підготовка майбутнього фахівця з інформаційно-комунікативних технологій у закладі вищої освіти.....	45
Савчук Б., Угринчук Ю. Досвід професійної туристичної освіти в США і Швейцарії в рецепції науковців та проєкції його застосування в Україні.....	52
Bezkorovaina O., Kolibek Y. Reading as a subject of scientific research...	61
Баліка Л. Специфіка діяльності кабінету вивчення книги і читача в Українському науковому інституті книгознавства (1926–1936).....	68
Бричок С. Практики вивчення дітей з обмеженими можливостями здоров'я в історії вітчизняної педагогіки (кінець XIX – початок XX ст.).....	76
Гронь Л. Активізація усної комунікативної діяльності студентів мовних факультетів закладів вищої освіти.....	86
Гудовсек О. Система позашкільної освіти дітей і молоді Рівненщини в другій половині XX ст.....	92
Довбенко С. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців як педагогічна проблема.....	100
Дупак Н. Методологія діагностики професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів професійної освіти у контексті нового стандарту вищої освіти.....	108
Олексюк О. Військово-патріотичне виховання студентської молоді: з досвіду впровадження.....	116
Прокопчук В. Методологічна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в європейському освітньому просторі.....	122
Сяська І. Шляхи підвищення якості навчально-дослідницької підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін.....	135
Третяк О., Міщениа О. Педагогічна рефлексія у контексті професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, фахівця з інклюзивної освіти.....	144
Tretiakova K., Bihunov D. New elt methodology curriculum: students' expectations of school practice.....	153
Ціпан Т. Превенція асоціальної поведінки неповнолітніх: психолого-педагогічна діагностика.....	160
Fedoryshyn O. Socialization in the schooling process via cooperative learning.....	167
Ясногурська Л. Компетентнісний підхід у навчанні іноземним мовам.....	175

УДК 374-053 (477.81) «19»

DOI: [10.35619/iiv.v1i11.271](https://doi.org/10.35619/iiv.v1i11.271)

Гудовсек Оксана

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна

ORCID: 0000-0002-0933-7684

e-mail: oksanagudovsek@gmail.com

СИСТЕМА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ І МОЛОДІ РІВНЕНЩИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Анотація. У статті визначено, що позашкільна освіта є невід’ємною складовою системи освіти в Україні. Встановлено, що сучасна система позашкільної освіти включає державні, комунальні, приватні заклади; гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об’єднання на базі закладів загальної середньої освіти; клуби та об’єднання за місцем проживання. На основі аналізу архівних джерел окреслено систему позашкільної освіти Рівненщини. Визначено, що, починаючи з 50-х рр. ХХ ст., на теренах нашої області щороку відкривалися нові заклади позашкільної освіти (будинки піонерів, музичні школи, художні школи, станції юних техніків тощо), в яких працювали гуртки різних профілів. Найбільш поширеними були гуртки мистецького спрямування, зокрема: художнього слова, драматичні, хорові, музичні (духові, струнні, народні інструменти), танцювальні, бальні, художньої вишивки, фотогуртки, майстрів ліплення, теслярів, образотворчого мистецтва, лялькові театри тощо. Встановлено, що на кінець 60-х рр. ХХ ст. на Рівненщині функціонувало 18 будинків піонерів у дев’ятнадцяти населених пунктах області та були відкриті музичні школи в Рівному, Дубному, Острозі, Сарнах, Березному, Володимирці, Дубровиці. На кінець 60-х років ХХ ст. мережа музичних шкіл охопила практично всі районні центри Рівненської області.

Ключові слова: позашкільна освіта, діти, Рівненська область, заклади, гуртки, школи, станції.

Постановка проблеми. Нові культурні та соціально-економічні реформи зумовлюють потребу постійного вдосконалення процесу навчання і виховання підростаючого покоління, важливим компонентом якого є виховання в закладах позашкільної освіти.

На сучасному етапі реформування позашкільної освіти пріоритетним визнано завдання розвитку здібностей дітей і молоді у галузі освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної й іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, умінь і навичок, необхідних для соціалізації, подальшої самореалізації у професійній діяльності (Закон України «Про освіту», 2017).

Позашкільна освіта є важливим складником системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту» (2017), «Про позашкільну освіту» (2000) тощо.

Сучасна система позашкільної освіти охоплює державні, комунальні, приватні заклади позашкільної освіти; інші заклади освіти як центри позашкільної освіти (зклади загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм

власності, зокрема школи соціальної реабілітації, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, заклади професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти); гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі закладів загальної середньої освіти, навчально-виробничих комбінатів, клуби та об'єднання за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні й інші заклади освіти, установи; фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти; відповідні органи управління позашкільною освітою і науково-методичні установи; інші суб'єкти освітньої діяльності, що надають освітні послуги в системі позашкільної освіти (Позашкільна освіта, МОН: офіційний сайт).

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Аналіз сучасних фахових джерел із питань позашкільної освіти, діяльності закладів позашкільної освіти демонструє наявність у науковій площині широкого спектра присвячених їм досліджень.

Окремі питання позашкільної роботи осмислено в роботах О. Биковської, В. Вербицького, О. Верещак, Т. Гавлігіної, В. Гнатюка, О. Каложної, Г. Пустовіта, О. Семенова, Т. Суценко, Л. Тихенко, Т. Фурсенко та ін. Зокрема, Т. Суценко належить висвітлення педагогічного процесу в позашкільних закладах і чинників позашкільного виховання, О. Биковській – вивчення теоретико-методологічних основ позашкільля та порівняльний аналіз позашкільної освіти України та Польщі, Г. Пустовіту – розкриття теоретико-методичних основ екологічної освіти та виховання учнів у позашкільних навчальних закладах, О. Верещак – обґрунтування засадничих принципів позашкільної освіти.

Історичні аспекти становлення системи позашкільної освіти розглянуто в працях В. Береки, О. Белошицького, С. Букресової, А. Гуцула, О. Мкртчян, С. Сьоми, Т. Цвірової та ін. Наприклад, В. Берека приділив увагу обґрунтуванню соціально-педагогічних основ розвитку позашкільної освіти в Україні (1957–2000 рр.), О. Белошецький – детальному описові розвитку технічної творчості учнів у позашкільних закладах освіти України (20–30 рр. ХХ ст.), Т. Цвірова – дослідженню значення закладів позашкільної освіти у процесі виховання дітей та молоді в історичному вимірі.

Мета статті – проаналізувати систему позашкільної освіти Рівненщини в другій половині ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Опрацювання архівних і літературних джерел дало змогу встановити, що на початку ХХ ст. в Україні діяла розгалужена мережа позашкільних закладів, яка складалася із: багатопрофільних позашкільних закладів (палаці, будинки піонерів і жовтенят, дитячі клуби, майданчики) та спеціалізованих позашкільних закладів (будинки художнього виховання молоді, дитячі театри, кінотеатри, дитячі бібліотеки, музичні, художні школи, музеї, будинки художньої творчості та ін.).

Становлення у другій половині ХХ ст. державної системи позашкільної освіти відбувалося в руслі регламентації низки урядових нормативних документів, серед яких: постанова «Про впорядкування мережі, затвердження типових штатів і встановлення посадових окладів працівникам позашкільних закладів міністерств освіти союзних республік» (1952 р.), «Положення про позашкільні установи Міністерства освіти УРСР» (1954 р.), Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти в СРСР» (1958 р.), постанова «Про заходи по поліпшенню роботи установ культури і освіти в справі естетичного виховання дітей та молоді» (1958 р.), які сприяли поширенню мережі закладів позашкільної освіти на обласні центри та сільську місцевість.

В означений період система позашкільної освіти мала статус і міжвідомчої, і міжгалузевий, тобто частина позашкільних закладів знаходилася у підпорядкуванні Міністерства освіти УРСР (міські та районні палаци піонерів, будинки піонерів; клуби любителів мистецтв; станції юних техніків і станції юних натуралістів; дитячі екскурсійно-туристські станції; дитячі спортивні, міські дитячі стадіони; дитячі парки), частина – Міністерства культури УРСР (музичні, художні, хореографічні школи, дитячі театри, театри юного глядача, дитячі кінотеатри, дитячі бібліотеки), а частина – профспілкових організацій (будинки культури для дітей; дитячі клуби; піонерські табори).

Заклади позашкільної освіти Рівненської області підлягали підпорядкуванню Ровенського обласного відділу народної освіти та Ровенського обласного управління культури.

Досліджуваній період розвитку позашкільної освіти Рівненщини прикметний щорічним збільшенням кількості закладів позашкільної освіти, зокрема палаців піонерів і будинків піонерів. Аналіз пов'язаних із функціонуванням системи позашкільної освіти звітів (звіти про роботу позашкільних закладів і зведені звіти діяльності позашкільних закладів, зведені статистичні звіти Міністерства освіти УРСР) за 50–60-і рр. XX ст., збережених у Державному архіві Рівненської області та у ЦДАВО України, слугує підставою для констатації про щорічне відкриття в Рівненській області нового закладу позашкільної освіти (будинку піонерів). Динаміку зростання мережі палаців і будинків піонерів Рівненської області представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Динаміка зростання кількості палаців і будинків піонерів на території Рівненської області у 50–60 рр. XX ст.

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1966	1967	1968
палац піонерів	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
будинок піонерів	12	12	13	13	14	16	16	18	18	18	18

Наприклад, станом на 1953 р. у Рівненській області діяв один палац піонерів (м. Ровно) та дванадцять будинків піонерів, які відвідувало 667 та 2115 дітей відповідно. Станом на 1968 р. кількість будинків піонерів у області сягала вісімнадцяти (територіальне розташування таких закладів подано в таблиці 1.2).

Територіальне розташування будинків піонерів на території Рівненської області у 50-60-х рр. XX ст.

	<i>м. Рівне</i>	<i>Березно</i>	<i>Гоща</i>	<i>Демидівка</i>	<i>Дубно</i>	<i>Добравіця</i>	<i>Здолбунів</i>	<i>Мізоч</i>	<i>Межиріччя</i>	<i>Клевань II</i>	<i>Корець</i>	<i>Костопіль</i>	<i>Млинів</i>	<i>Острів</i>	<i>Рокитно</i>	<i>Сарни</i>	<i>Соснівка</i>	<i>Степанів</i>	<i>Червоноармійськ</i>	Всього
1954	1			1	1	1	1	1		1	1			1		1	1	1	1	13
1957	1			1	1	1	1	1	1	1	1			1		1		1	1	14
1967	1			1	1	1	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	16
1970	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	18

Розширення мережі закладів позашкільної освіти на Рівненщині закономірно призвело до збільшення кількості дитячих колективів і гуртків, які функціонували на їхній базі. Упродовж десяти років досліджуваного періоду (1953–1963 рр.) кількість гуртків у будинках піонерів зростає на 139 і становила 232 дитячі колективи. Найбільшого поширення серед останніх набули гуртки мистецького спрямування, а саме: художнього слова, драматичні, хорові, музичні (духові, струнні, народні інструменти), танцювальні, балетні, художньої вишивки, фотогуртки, майстрів ліплення, теслярів, образотворчого мистецтва, лялькові театри (О работе... . Отчеты, 1963).

До завдань закладів позашкільної освіти на той час належала організація та проведення масових заходів із дітьми для визначення рівня їхньої практичної підготовки, а також забезпечення змістового дозвілля учнів, створення умов для їхньої підтримки. Окрім роботи з вихованцями, позашкільні заклади виконували просвітницьку місію, надавали інструктивно-методичну допомогу школам, дитячим і підлітковим клубам, гурткам при будинкоуправліннях із проведення різноманітних масово-виховних заходів, які сприяли подальшому розвитку ініціативи та самодіяльності школярів.

Утім, результати дослідження дають змогу зробити висновок про недостатність дитячих колективів у палацах і будинках піонерів у зазначені роки для забезпечення потреб області із позашкільної освіти. З огляду на це діти змушені були в позаурочний час займатися або у приміщеннях загальноосвітніх шкіл, або у клубних установах (сільських, колгоспних клубах і будинках культури), спеціально облаштованих для організації дитячих секторів із різноманітними гуртками. Діяльність таких закладів освіти відзначалася низкою недоліків, серед яких – нестача власних приміщень для різних видів гурткової роботи, музичних інструментів, технічних засобів навчання, кваліфікованих професійних педагогічних працівників тощо (Народна освіта..., 1967).

Здобутками тогочасної системи позашкільної освіти Рівненщини варто визнати відкриття з ініціативи уряду в області музичних і художніх шкіл, які задовольняли потреби дітей зі здібностями до музики, хореографії та образотворчого мистецтва.

Наприклад, у Рівненській області з початку 50-х рр. ХХ ст. почали функціонувати семирічні музичні школи у м. Ровно та м. Дубно (Про поновлення...). Упродовж 1955–1965 рр. запрацювали музичні школи в Острозі (Об открытии... г. Острог, 1955), Сарнах (Об открытии... г. Сарны, 1957), Корці (Об открытии... г. Корце, 1960), Березному, Володимирці, Здолбунові (Об открытии... Березно, Владимирец, Здолбунов, 1965), Дубровиці (Об открытии... Дубровице, 1967). Як наслідок, до кінця 60-х років ХХ ст. мережею музичних шкіл було охоплено майже всі районні центри Рівненської області. Натомість художні школи, що надавали дітям освіту в галузі образотворчого мистецтва, такого поширення на теренах краю не набули.

Тривалий час на Рівненщині діяла одна художня школа у м. Ровно, заснована 1959 р. Лише 1975 р. виконком Ровенської обласної ради ухвалив рішення звернутися до Міністерства культури УРСР про відкриття художньої школи в смт. Млинів: «У зв'язку з великою кількістю бажаючих вчитись образотворчому мистецтву, що не може задовільнити існуюча художня студія при Будинку піонерів, просити Міністерство культури УРСР про відкриття з 1 вересня 1975 р. в смт. Млинів дитячої художньої школи» (Про відкриття ..., 1975). Для школи було виділено приміщення з вісьмома класами, де можна було проводити заняття з контингентом до 200 осіб.

Заслуговує на схвалення й рішення виконкому Ровенської обласної ради про активне залучення дітей пільгових категорій (діти, батьки яких мають заробітну плату, меншу як 150 крб. на місяць; діти рядового та молодшого командного складу та військово-морського флоту; діти пенсіонерів-інвалідів; діти-вихованці дитячих будинків; діти, мати яких нагороджена орденом «мати-героїня») до відвідування музичних шкіл шляхом повного їх звільнення від оплати за навчання. Іншим рішенням виконкому Ровенської обласної ради було введення диференційованої оплати за навчання у музичних школах залежно від заробітної плати батьків. Наприклад, якщо заробіток батьків становив від 150 до 300 крб. на місяць, то оплата за навчання у музичній школі коштувала лише 25 крб.; якщо заробіток – 301–450 крб, то 40 крб. і т.д. Максимальну плату за навчання на рівні 75 крб. було передбачено для дітей, батьки яких заробляли за місяць понад 750 крб. (Про поновлення ...). Такий підхід уможлилював залучення до мистецької освіти якомога більшого загалу дітей.

Система позашкільної освіти Рівненщини передбачала також функціонування дедалі популярніших на теренах краю дитячих фольклорних ансамблів, які потребували від керівників ґрунтовних знань із голосотворення, народного репертуару, виконання народної пісні, супроводу танцювальними елементами, необхідними для фольклорного виконання.

Із розвитком технічної сфери, механізації й автоматизації країни набули поширення позашкільні заклади та гуртки технічного профілю. Надалі традицією стало щорічне проведення у Рівненській області на базі обласної станції юних техніків семінарів для керівників авіо-, авто-, кінооператорних, фізико-технічних гуртків, кузових семінарів із технічної творчості у Млинівському, Рокитнівському, Червоноармійському, Ровенському районах. Як наслідок, на кінець 60-х рр. ХХ ст. в області працювало 1654 технічні гуртки, 83 клуби юних техніків, 42 шкільні товариства любителів науки та техніки, в яких займалося понад 20 тис. вихованців (Інформація обло..., 1967).

Попри здобутки системи тогочасної позашкільної освіти, варто зауважити, що позашкільні установи Рівненщини, як об'єкти освітньої політики держави, функціонували з дотриманням загальних принципів комуністичного виховання молоді, тобто: ідейної спрямованості, зв'язку з життям і практикою комуністичного

будівництва, а відтак обов'язково передбачали реалізацію ідеологічних функцій. Тому основною метою освіти у позашкільних закладах насамперед було комуністичне виховання, виховання в колективі та за допомогою колективу, реалізовуване на основі різних видів діяльності, а другорядною – розвиток ініціативи та самодіяльності, безперервність і доцільність виховного процесу, творчість, самостійність, емоційність тощо.

Крім вищезазначеного, серед недоліків системи позашкільної освіти Рівненщини в означений період потрібно згадати такі хиби організації роботи в закладах позашкільної освіти, як: низький рівень матеріально-технічної бази (особливо в сільській місцевості), дефіцит кваліфікованих педагогічних кадрів і обмежене методичне забезпечення керівників гуртків.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведений аналіз архівних джерел, науково-педагогічної літератури з питань розвитку закладів позашкільної освіти Рівненщини в другій половині ХХ ст. дає підстави для висновків про постійне збільшення на теренах краю кількості закладів позашкільної освіти – будинків піонерів, гуртків при школах, музичних і художніх шкіл, студій творчості. Останні виконували низку функцій, основною з них було активне прилучення дітей до творчості, прищеплення їм ініціативності. Загалом заклади позашкільної освіти були своєрідними осередками, призначеними для заповнення позанавчального часу учнів, їхнього активного саморозвитку, самовизначення, самореалізації та самоствердження, розвитку самосвідомості й соціалізації в дитячому колективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Міністерство освіти і науки України (2017). *Закон України «Про освіту»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [Дата звернення 01.05.2020]

Міністерство освіти і науки України (2000). *Закон України «Про позашкільну освіту»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> [Дата звернення 02.05.2020]

Міністерство освіти і науки. *Позашкільна освіта*: офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pozashkilna-osvita> [Дата звернення 02.05.2020]

О работе внешкольных учреждений. Отчеты. (1963) Державний архів Рівненської області Р-2, Оп № 4, Ед. хр. № 54. с.1–28 (Рівне)

Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР за 50 років (1967): тези ювілейної наук. сесії Мін-во освіти УРСР, Київ: Рад. шк., 268 с.

Про поновлення мережі шкіл неповної середньої музичної освіти. Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр. № 8. с.1. (Рівне)

Об открытии семилетней музыкальной школы в г. Острог (1955). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр. 416. с.48–49. (Рівне)

Об открытии семилетней музыкальной школы в г.Сарны (1957). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр. №469. с.9. (Рівне)

Об открытии семилетней музыкальной школы в г.Корце (1960). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр.№ 607. с.42–44. (Рівне)

Об открытии семилетней музыкальной школы в районных центрах: Березнок, Володимирец, Здолбунов (1965). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об №4, Спр.№ 856. с.310–313. (Рівне)

Об открытии музыкальной школы в Дубровице (1967). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр. №807. с.33. (Рівне)

Про відкриття Млинівської художньої школи (1975). Державний архів Рівненської області. Р-204, Об № 4, Спр. № 1373. с. 137–141. (Рівне)

Информация облно и районо о работе Домов пионеров в районах области (1967). Державний архів Рівненської області. Р-2, Об № 6, Ед.хр.221. с.2–4. (Рівне)

REFERENCES

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2017). Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [The Law of Ukraine “On Education”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [Data zvernennia 01.05.2020] (in Ukrainian)

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2000). Zakon Ukrainy «Pro pozashkilnu osvitu» [The Law of Ukraine “On Extracurricular Education”]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> [Data zvernennia 02.05.2020] (in Ukrainian)

Ministerstvo osvity i nauky. Pozashkilna osvita: ofitsiyni sait [Extracurricular Education: Official Site]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/pozashkilna-osvita> [Data zvernennia 02.05.2020] (in Ukrainian)

O robote vneshkolnykh ucherezhdenni. Otcheti. (1963) [On the Work of Extracurricular Institutions. Reporta]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti R-2, Op № 4, Ed.khr.№ 54. s.1–28 (Rivne) (in Russian)

Narodna osvita i pedahohichna nauka v Ukrainskii RSR za 50 rokov (1967): [Public Education and Pedagogical Science in the Ukrainian SSR for 50 years (1967)]: tezy yuvileinoï nauk. sesii Min-vo osvity URSR, Kyiv: Rad. shk.,268 s. (in Ukrainian)

Pro ponovlennia merezhi shkil nepovnoi serednoi muzychnoi osvity [About Renewal of a Network of Schools of Incomplete Secondary Music Education]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr.№ 8. s.1. (Rivne) (in Ukrainian)

Ob otkrytii semiletnei muzykalnoi shkoly v g. Ostrog. (1955). [About the opening of a seven-year music school in Ostrog]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr. 416. s. 48–49. (Rivne) (in Russian)

Ob otkrytii semiletnei muzykalnoi shkoly v g.Sarny (1957). [About the Opening of a Seven-year Music School in Sarny]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr. №469. s.9. (Rivne) (in Russian)

Ob otkrytii semiletnei muzykalnoi shkoly v g.Kortse (1960). [About the Opening of a Seven-year Music School in Korets]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr.№ 607. s.42–44. (Rivne) (in Russian)

Ob otkrytii semiletnei muzykalnoi shkoly v raionnykh tsentrakh: Berezhno, Volodimirets, Zdolbunov (1965). [About the Opening of a Seven-year Music School in Berezhno, Volodymyrets, Zdolbunov]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob №4, Spr.№ 856. s.310–313. (Rivne) (in Russian)

Ob otkrytii muzykalnoi shkoly v Dubrovitse (1967). [About the Opening of a Seven-year Music School in Dybrovitse]. Derzhavnii arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr. №807. s.33. (Rivne) (in Russian)

Pro vidkryttia Mlynivskoi khudozhnoi shkoly (1975) [About the Opening of the Mlyniv Art School (1975)]. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-204, Ob № 4, Spr. № 1373. s. 137–141. (Rivne) (in Ukrainian)

Informatsiya obлно i raiono o rabote Domov pionerov v raionakh oblasti (1967) [Information of Regional & District Department about the Work of the Pioneer Palaces in the Districts of the Region]. Derzhavnii arkhiv Rivnenskoï oblasti. R-2, Ob № 6, Ed.khr.221. s.2–4. (Rivne) (in Russian)

THE SYSTEM OF EXTRACURRICULAR EDUCATION OF CHILDREN AND YOUTH OF RIVNE REGION IN THE SECOND HALF OF THE 20th CENTURY

Oksana Hudovsek

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Primary Education Pedagogy,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0933-7684
e-mail: oksanagudovsek@gmail.com

Abstract. The article states that out-of-school education is an integral part of the education system in Ukraine. It is established that the modern system of out-of-school education includes state, municipal, private institutions; clubs, sections, clubs, cultural and educational, sports and health, scientific and research associations based on institutions of general secondary education; clubs and associations at the place of residence. Based on the analysis of archival sources, the system of out-of-school education of Rivne region is outlined.

It is determined that, beginning from the 50s of the 20 century, new out-of-school educational institutions (pioneer houses, music schools, art schools, stations of young technicians, etc.) were opened in the region every year, where clubs of different profiles worked. The most popular were art circles, in particular: artistic word, dramatic, choral, musical (wind, string, folk instruments), dance, ballroom, artistic embroidery, photo circles, sculptors, carpenters, fine arts, puppet theaters, etc. It is established that at the end of the 60's of the 20th century in Rivne region there were 18 Pioneer Palaces in nineteen settlements of the region and music schools were opened in Rivne, Dubno, Ostro, Sarny, Berezhno, Volodymyrets, Dubrovytsia. At the end of the 60's of the 20th century a wide network of music schools covered almost all district centers of Rivne region. Out-of-school education institutions performed a number of functions, the main of which was the active involvement of children in creativity, instilling in them initiative. In general, out-of-school education institutions were a kind of centers designed to fill students' extracurricular time, their active self-development, self-determination, self-realization and self-affirmation, development of self-awareness and socialization in the children's collective.

Keywords: out-of-school education, children, Rivne region, establishments, circles, schools, stations.

Стаття надійшла до редакції 06. 05. 2020 р.